

Vizyon 2050: İstanbul'un Geleceğine İlişkin Umut, Çaba ve Meydan Okuma

İstanbul'un meselelerinin bir kısmı geçmişten bu yana birikenler, bir kısmı da tüm dünya kentlerinin payını alacağı kuvvetle muhtemel konulardan oluşuyor. Vizyon 2050 Strateji Belgesi, bunları uzun erimli bir şekilde ele alma iradesini sergileyen bir çalışmanın ürünü. Geleceğin kentsel meselelerinin genel hatlarının neler olduğunu sıralamak kadar bunlara karşı geliştirilen bu türden belgelerin sürekliliği için nelerin gerektiği de bir o kadar önemli.

Gürkan Akgün*

* İstanbul Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanı

Kentlerin geleceğini ne bekliyor? Daha doğrusu yakın gelecekte, 2050'li yıllara gelindiğinde yaklaşık 10 milyar insanın yaşamasının beklenildiği (ve bunun üçte ikisinin de kentlerde ikamet edeceğinin öngörüldüğü) yerkürede, insanlığın geleceğini ne bekliyor? Her şeyi bilmeye çalıştığımız bu çağda, muazzam bir belirsizlik ve gelecek kaygısıyla karşı karşıyayız sanki.

Peki! Çerçeveyi daraltalım. İmparatorluklara başkentlik yapmış 16 milyonluk bu kadim şehrin daha adil ve daha yaşanabilir bir kent olması için nasıl bir yol haritasına ihtiyaç var? Geçtiğimiz aylarda kamuoyu ile paylaşılan Vizyon 2050 Strateji Belgesi, dünyanın diğer pek çok küresel kenti gibi işte tam da bu temel sorulara yanıt aramak için yola çıkmıştı. Yıllardır sahipsiz, yönünü, yolunu kaybeden İstanbul'a uzun vadeli, bütüncül, katılımcı ve yenilikçi bir planlama bakış açısıyla bir rota sunmak, hep birlikte yeniden sahiplenmek için... Vizyon 2050'nin temel yaklaşımı bu dergide de çeşitli yazılara konu olduğundan, burada tekrara düşmeden

Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nin bundan sonraki mekânsal ve stratejik planlara, eylem planlarına evrilme sürecindeki kavramsal altyapıyı ortaya koymanın önemli olduğunu düşünüyorum.

21. yüzyılın kentlerinin bugünü ve geleceği üzerine düşünürken 'kriz' kavramının anahtar bir rol üstleneceği ve krizlere karşı küresel kentlerin vereceği cevapların son derece kritik olacağı ortada. Vizyon 2050 Strateji Belgesi de aslında bu krizleri öngören bir 'meydan okuma' metni ve programı. Artan çelişkiler doğrultusunda çok boyutlu ve çok katmanlı krizlerle karşı karşıya olduğumuz malum. Kriz meselesini her ne kadar ekonominin lügatından devşirsek ve aklımıza ilk bu alan gelse de -ki gerçekten de bu alan en yakıcı ve süreklilik arz eden kısmı- yaşadığımız pandemi döneminin küresel sağlık krizinden gıda güvenliğine, iklim değişikliğinden, mülteci ve göçmen sorununa kadar her küresel kentin özgün ve öte yandan giderek benzeşen taraflarıyla yaşadığı kriz koşullarını olgunlaştırdığı ortada.

Dünyanın diğer bir ucunda kira fiyatlarının önlenemez artışından dolayı insanlar sokağa dökülürken, İstanbul'dakine benzer bir biçimde lüks konut arzının küresel kentlerde giderek arttığını, boş konutların bir şehircilik/barınma krizine yol açtığını görüyoruz. Artan yoksulluk, işsizlik, güvencesizlik koşulları krizler karşısında insanların yaşamını daha belirgisiz kılarken; eğitim, sağlık gibi temel hizmetlere tüm yurttaşlar açısından eşit bir şekilde erişimin sağlanması, bu alanların büyük ölçüde özelleştirilmesi ve kamu-özel iş birliklerine emanet edilmesi ile birlikte giderek daha imkânsız hale gelmiş durumda. Tüm bunların ortasında insanların yaşamlarına ilişkin karar alma mekanizmalarının çeşitli açılardan tıkanmış olması, yeni ihtiyaçlara ilişkin eskimiş kurumsal yapıların yeterince çözüm üretmemesi bir demokrasi krizini de beraberinde getiriyor. Özetle toplumsal yeniden üretim alanının tümü çok katmanlı, yapısal bir kriz ile karşı karşıya.

Peki bu kara tablo karşısında bize tam olarak gereken nedir? Açıkçası en temeldeki gereksinimiz 'politikleştirilmiş bir umut'tur. Ancak böylesine bir umut ilkesi, krizlere karşı bir meydan okuma programına dönüşebilir. 'İstanbul'un Gelecek İçin Bir Planı Var' sloganı, Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nin toplumla buluşması için bir dil kurarken, umutlu bir geleceğin, ancak kendisi de bir kriz içerisinde olan 'planlama' paradigmasını dönüştürüp, içselleştirerek hayatta karşılığını bulduğu sürece gerçekçi olabileceğini ortaya koymakta.

Vizyon 2050 Strateji Belgesi; küresel, ulusal, bölgesel ve kentsel ölçekte, bugünden izleri görülen ancak geleceğin dünyasının şekillendireceği şu beş temel kriz alanına bir *meydan okuma* programıdır:

- Yönetişim ve Demokrasi
- Ekonomi ve Kalkınma
- Ekoloji ve Çevre
- Kentsel Yapılı Çevre, Ulaşım ve Altyapı
- Toplumsal Refah ve Adalet

Belge, bu başlıklar altında İstanbul'un geleceğe yönelik strateji ve hedeflerini tanımlamış ve mekânsal altlıklarını oluşturmuştur. Bundan sonrası, sürecin aktörleri ile birlikte geliştirilecek uygulama adımlarını, geri izleme ve değerlendirme mekanizmalarını tanımlayacak eylem planlarının oluşturulmasını içeriyor. Bu anlamda zorlu bir görev hem İstanbul Büyükşehir Belediyesi, hem İstanbul Planlama Ajansı ama hepsinden daha çok tüm İstanbulluların avuçları arasında.

İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi, yukarıda bahse konu olan ana başlıklarda yaşanabilecek krizleri öngören, eşitsizliği temel bir mesele olarak ele alan ve İstanbul'un gücüne, birikimine ve insanına güvenen bir gelecek planı ortaya koymakta. Bu noktada İstanbul, önümüzdeki dönemde ekolojiden, ekonomi ve toplumsal refah arayışına geniş bir yelpazede küreselleşme sürecinin yol açtığı hasarları en aza indirecek ve bu alanlarda demokratik karar alma süreçlerini öne çıkaracak bir çabanın öncülüğünü yapma iddiasını ortaya koydu. Bu iddia ancak güçlü bir iradeyle vuku bulabilir. Ve bu irade yalnızca yerel yönetimin görev ve sorumluluğu ile değil, güçlü bir toplumsal mutabakat, karar alma ve eyleme iradesine ihtiyaç duymaktadır.

Vizyon 2050 belgesini belki dünyadaki diğer çalışmalardan farklılaştıran tarafı, katılımcı pratikler ekseninde büyümeye çalıştığı bu toplumsallaşma çabası olarak görülebilir. Eksiği, yanlış elbette olmakla birlikte; ortaya koyduğu niyet başlangıcından beri bu şekildedir ve bu, başarılı olduğu ölçüde yaşadığımız demokrasi krizine de bir cevap oluşturma gayesini taşımaktadır. Özü itibarıyla planlama ve karar alma süreci, bir demokratikleşme mücadelesidir. Ancak kentin geleceğine dair gençlerin, kadınların, çocukların, uzmanların, insanların, meslek insanlarının, bürokratların ve sivil toplumun; İstanbul'da yaşayanın, İstanbul için düşünenin söz ve karar sahibi olduğu bir süreç daha adil, yeşil, yaratıcı bir kenti bugünden kurabilir.

Önemli bir husus olarak da şunu belirtmek gerekir; bu yol haritası, ortaya konan/konacak planlama çalışmaları, hemen tüm meydan okuma alanlarında kapsamlı bir reforma ihtiyaç duyuyor. İstanbul'u, Türkiye'nin diğer kentlerini ve dolayısıyla tüm Türkiye'yi yükseltecek, demokratikleştirecek, yerel yönetimlerle merkezi hükümet arasındaki iş birliğini verimli ve çözüm odaklı bir yere taşıyacak kapsamlı bir 'Yerel Yönetim Reformu' zaman kaybedilmeden hayata geçirilmeli. Yerindenlik ilkesinden yola çıkacak biçimde; yoksulluk, işsizlik, konut sorunu, göç ve benzer konularda yerel yönetimlerin çözüm odaklı programlara öncülük yapmalarına olanak verecek düzenlemelerin yapılması toplumsal refahı sağlayabilmek için elzemdir, acildir. Bu reform sürecinin mekânsal karşılığını bulabilmesi ancak 'İmar, Şehircilik ve Planlama' alanında kamu yararını ve ekoloji meselesini kendine eksen alan, bütünlüklü bir yenilenmeyle mümkün olacak.

İstanbul tarihsel arka planına, ulusal ölçekte ve küresel dünya içerisindeki konumuna uygun, temsiliyeti yüksek, güçlü bir kentsel liderlik ile tüm bu krizlere meydan okuyabilecek ve öncülük yapacak potansiyele sahip. "Her şey çok güzel olacak"tan, "İstanbul'un gelecek için bir planı var"a doğru giden bir yolculuktayız. Takvimler 2050'yi gösterdiğinde demokrasisi gelişmiş, ekonomisi güçlü, toplumsal refahı toplumun tüm kesimleri için sağlamış, planlı bir kentsel yapı çevre ile ekolojik olarak sürdürülebilir bir İstanbul'u hep birlikte kuracağımız zorlu bir yolculuk... Bu yolculuğun çok daha fazla insana, birikime ve katkıya ihtiyacı var. Bugün özellikle akademi ve mesleki uzmanlık alanlarında Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nin yeterince irdelendiğini söyleyemeyiz. Oysa en çok ihtiyacımız olan şey bu planın hem küresel hem de yerel ölçekte tartışılması, didik didik edilmesi, eleştirilmesi ve böylelikle kendini yenileyebilmesi. Ancak bu şekilde İstanbul 2050 yılında **"Hayatın tüm çeşitliliği ile canlı ve özgür olduğu, herkesin iyi yaşadığı demokratik bir dünya kenti"** olma vizyonuna ulaşabilir. Ulaşacaktır da...